

HIVATKOZÁSVIZSGÁLAT A PEDAGÓGIAI SZAKIRODALOMBAN

KÁROLYI Ágnes

A közelmúltban megjelent hazai pedagógiai információs rendszerrel foglalkozó tanulmányok¹ úgy sorakoznak egymás után, mintha szerzőik nem egy országban, nem egy korban élnének, nem egy nyelvet beszélnének. Egy ponton azonban találkoznak a különböző gondolatmenetek: az információs szolgáltatás hatékonyságának elemzését általában fontosnak találják.

Az alábbiakban a hivatkozások elemzésével arra a kérdésre keresünk választ: milyen mértékben hasznosítják a hazánkba érkező külföldi folyóiratokat.

A magyar pedagógiai szakirodalom méreteire jellemző adatok

Az 1974–75. tanévben (nem számítva a tanári és tanulói segédleteket és a módszertani kiadványokat) 158 féle s z a k k ö n y v jelent meg, az 1975–76. tanévben pedig 191. Ezekből leszámítva a hivatkozási szempontból közömbös külföldi szerzők műveit (nem a hazai információs szolgáltatáson alapulnak), a bibliográfiákat, repertóriumokat, lexikonokat, statisztikai tájékoztatókat, címjegyzékeket, tanterveket és különlenyomatokat (eredeti megjelenési helyükön kerülnek feldolgozásra) marad 124, illetve 167 kötet. Így, ha a szakkönyvtermés hivatkozásait az 1974–75. tanévre vonatkozóan értékelni akarjuk 23 479 oldalt kell átforgatni, s „kicédulázni”. Ugyanígy a következő tanévre vonatkozóan 30 073 oldalt.

1975-ben Magyarországon 67 féle pedagógiai periodikum jelent meg (nem számítva az iskolai évkönyveket), és nem elhanyagolható mennyiségű a s z ó r t a n y a g, a Valóságban, Kritikában és egyéb folyóiratokban megjelent pedagógiai jellegű cikkek, tanulmányok.

A hivatkozásokban – várhatóan – leggazdagabb akadémiai doktori és kandidátusi d i s s z e r t á c i ó k k a l (évente átlagosan 10–12) kapcsolatban helyezkedhetünk arra az álláspontra is, hogy ezek – szinte kivétel nélkül – megjelennek könyvalakban is, tehát szempontunkból elhanyagolhatók lennének, de vizsgálhatnánk a disszertációk hivatkozásait elszigetelten és komplexebben is. Például az információk – ahogy mondani szokták „fertőződési”, „lappangási” és „járvány” – periódusainak ütemét nyomon követve.²

Ez a néhány adat egyébként magyarázza azt is, hogy a társadalomtudományok terén miért alkalmazzuk olyan ritkán a hivatkozásvizsgálatokat, mint elemzési módszert. A munka indításakor óhatatlanul felmerül a kérdés: é r d e m e s - e ilyen mennyiségű

anyagot áttekinteni, hogy néhány adathoz eljussunk? S ha erre a kérdésre – a laboratóriumi aprómunkát végző tudósoktól tanult türelemmel – igennel válaszolunk, akkor minden valószínűség szerint beleütközünk a következő akadályba: a kapott adatok általában negatív előjelűek, s mögöttük világosan látszanak az organizációs hibák, az anyagi-szellemi erők fecsérlése stb. Ugyanis a hivatkozásvizsgálat olyan állapotjelző, mely sok aprómunkát kíván, és sok negatívumot derít ki. Ezek a negatívumok azonban egyben legalább konkrétumok is.

Kísérletként tehát – vagy áthidaló megoldásul – három olyan folyóirat 2–2 évfolyamát (1975/1976.) dolgoztam fel, mely a legnagyobb példányszámban jelenik meg, a szaktudományon belül általános jellegű, országos terjesztésű – mondhatni vezető tudományos folyóirat:

- Magyar Pedagógia
- Felsőoktatási Szemle
- Pedagógiai Szemle.

Az itt gyűjtött hivatkozásokat – természetesen középpontban tartva a külföldi folyóiratokra vonatkozókat – viszonyítottam egymáshoz, és behasonlítottam az OPKM külföldi folyóiratjegyzékébe. Ez volt munkám fővonala, de éppen kísérleti jellegéből következően többfelé elkalandozott. Az így nyert melléktermékekről is említést teszek.

Nem tézletem a vizsgálat technikáját, sem a vizsgált folyóiratok jellemzőit (kiadó, periodicitás, rovatbeosztás stb.). Az érdeklődők a részletesebb elemzést a Könyvtártudományi Szakkönyvtárban megtalálják.³ A közölt adatok értékeléséhez csupán annyit, hogy egy tanulmányon belül egy dokumentumra való többszöri hivatkozást egynek számoltam, külföldi szerzők tanulmányait és a név nélküli vezércikkeket minden szempontból figyelmen kívül hagytam, az önhivatkozásokat – amennyiben impresszum-adatokkal történt – feldolgoztam.

Általános megállapítások

A három folyóiratban 1975-ben összesen 251 tanulmány jelent meg. Ezek szerzői 936 esetben hivatkoztak, egy tanulmányra tehát 3,7 hivatkozás esik. Az 1976-os évfolyamok 231 tanulmányában 1349 hivatkozást találtam. Egy tanulmányra számítva az átlagot: 5,8. A hivatkozások számának növekedése két év viszonylatában 44 %-os.

Egy tanulmányra eső hivatkozások átlaga

	1975	1976
Magyar Pedagógia	8	13
Felsőoktatási Szemle	1	2
Pedagógiai Szemle	5,5	8

A Felsőoktatási Szemle hivatkozási átlagszámára utalva említtem, hogy a lap 1976. évi 1. sz. 43. lapján olvashatjuk: 1975. november 13-án, Nyíregyházán ankétot rendeztek

„Mit kapunk és mit várunk a Felsőoktatási Szemléből?” címmel. Az olvasók többek között azt várják, hogy „...a szerzők hivatkozzanak az előzményekre (hol írtak már erről, milyen írásos információkra épült a tanulmány)”. A hivatkozások csekély száma tehát az olvasóknak is feltűnt.

A hivatkozások száma és megoszlása dokumentumtípus szerint

	1975		1976	
magyar (nyelvű) könyv	295	32 %	436	33 %
idegennyelvű könyv	141	15 %	247	18 %
magyar folyóirat	247	27 %	323	24 %
külföldi folyóirat	98	10 %	118	8 %
egyéb dokumentum	155	16 %	225	17 %
összesen:	936	100 %	1349	100 %

A hivatkozott dokumentumok beosztása a fenti kategóriákba problémamentes volt. Ehhez csupán annyi a hozzáfűzni való, hogy a napilapokra való hivatkozásokat ezúttal a folyóirat-kategóriába soroltam.

A hivatkozott egyéb dokumentumok csoportja figyelmet érdemel. Tekintve, hogy messze vagyunk attól, hogy szaktudományokra kidolgozott hazai dokumentumtipológiával rendelkezünk, s tekintve, hogy a belátható időn belül realizálható gépesített információs rendszer legvalószínűbb adattára az ERICTAPES lesz,⁴ ennek dokumentumtipológiája szerint próbáltam rendet teremteni ebben az egyébként nagyon heterogén csoportban. Az ERIC 19 összetett típust ad. Az összetettség bemutatására példaként az „L” kód alatti típus: „Bibliographies; Annotated Bibliographies, Book Catalogs; Abstracts; Literature Reviews; Literature Searches/Guides; Book Lists; Book Reviews; Library Guides; Indexes (Locators); State-of-the-Art Reviews”. (A dokumentumtipológia magyar értelmezése nem lenne hiábavaló munka). A 19 ERIC-típusból fenti kategorizálásban a könyv, folyóirat és újság típusok kivételével mind az egyéb rovatba került.

Megítélésem szerint gyakran hivatkoznak jogszabályokra, irányelvekre, statisztikai kiadványokra, tantervekre, nevelési, továbbképzési tervre, nevelői kézi-, ill. segédkönyvekre, tankönyvekre, jegyzetekre, módszertani levélre, rendtartásra, útmutatásra, párthatározatra. — Az ERIC tipológiában csupán az utoljára említett típus nem szerepel.

Ritkábban hivatkoznak évkönyvre, disszertációra, tanácskozási jegyzőkönyvre, kutatási jelentésre, kísérletről ill. tanulmányútról szóló beszámolóra. — Az ERIC tipológiában mind szerepel.

Egy-két esetben hivatkoznak kéziratra, gépiratra, szóbeli közlésre, bibliográfiára (2 esetben) feladatlapok, kérdőívek adataira, munkafüzetre. Továbbá koncepciótervre, naptárra (Magyar Tanítók Naptára. 1899.), követelményrendszerre. Ezt a három utóbb felsorolt típust az ERIC így nem ismeri.

A hivatkozásokban az itt felsorolt típusmegjelölések gyakran szerepelnek „kísérleti” jelzővel, sőt maguk is jelzővé válnak: Kísérleti tantervjavaslat, vagy kísérleti jegyzet-vezet — mutatva pedagógiai elméletünk és gyakorlatunk rendkívüli képlékenységét.

E rövid kitérő után, az általános megállapítások között még – a fenti táblázatból egyébként könnyen leolvasható könyv–folyóirat arányról és a magyar–külföldi dokumentumokra való hivatkozás arányáról kell szólni, annál is inkább, mert ezen a ponton jó összehasonlítási lehetőségünk van SZ. NAGY Lajosnak a néprajztudományra vonatkozó vizsgálatával⁵. A néprajztudomány területén másfélszeres a könyvek „fölénye”. A pedagógia területén a könyvekre, ill. a folyóiratokra való hivatkozás aránya (tekintet nélkül az egyéb dokumentumokra) az 1975-ös anyagban: 55–45 %, az 1976-os anyagban: 60–40 %, kiegyensúlyozottabbnak mondható. A magyar és külföldi irodalomra való hivatkozás aránya pedig (ugyancsak nem számítva az egyéb dokumentumokat) 69–31 % (1975), ill. 67–33 % (1976).

A neveléstudományi szakirodalomban tehát inkább könyvekre, méginkább magyar anyagra, leginkább pedig magyar könyvekre hivatkoznak.

A hivatkozott külföldi folyóiratcikkek nyelve és megjelenési ideje

Láttuk, hogy az összes hivatkozások 8–10 %-át teszi ki a külföldi folyóiratcikkekre való hivatkozás, s hogy a három vizsgált folyóirat két évfolyamában összesen 216 ilyen hivatkozás van.

A hivatkozott folyóiratcikkek nyelv szerinti megoszlását vizsgálva – az esetlegesség lehető kiküszöbölése végett – a hivatkozott idegen nyelvű könyvek nyelv szerinti százalékos megoszlását is közlöm. A vizsgált időszakban 388 esetben hivatkoztak idegen nyelvű könyvre.

A hivatkozott külföldi dokumentumok nyelv szerinti megoszlása

	folyóiratcikk	könyv
angol	43 %	42 %
német	20 %	21 %
orosz	17 %	18 %
francia	11 %	10 %
egyéb	9 %	9 %
	100 % = 216	100 % = 388

A folyóirat-hivatkozások során 19 esetben (8 angol, 6 orosz, 1 lengyel és 4 német nyelvű dokumentum esetében) jelölte a tanulmányíró, hogy dokumentáció útján – fordításban – jutott az információhoz, főként az OPKM, másodsorban a Felsőoktatási Pedagógiai Kutatóközpont szolgáltatásában.

A 216 hivatkozás 126 folyóiraatra utal. Az angol nyelvűek többsége (22) az USA-ban, kisebb része (14) Nagy-Britanniában jelent meg, de van köztük kanadai, finn és holland megjelenési helyű UNESCO-kiadvány is. – A német nyelvűek közül 10 az NSZK-ban, 8 az NDK-ban, 1 Ausztriában jelent meg. – Az egyéb nyelvek között a lengyel, bolgár, cseh, szlovák, olasz és svéd szerepel.

Az INFROSS-vizsgálat⁶ tanulságait ismertető Line professzor az információhasználók két alaptípusát különbözteti meg: a ragadozók és a legelészők típusát. A ragadozó típusjellemzője, hogy türelmetlen, friss információt kíván, gyorsan. Szerinte a társadalomtudományokat művelők között a pszichológusok és a pedagógusok a leginkább ragadozó természetűek. Ha a hivatkozott dokumentumok eredeti megjelenési idejét tanulmányozzuk: egyrészt a használói szokásokkal, másrészt a pedagógiai irodalom felezési idejével kapcsolatos megállapításokhoz juthatunk. A külföldi folyóirathivatkozások esetében azonban számításba kell vegyük, hogy a hazai szerzők többhónapos késedelemmel értesülnek a folyóirat beérkezéséről, ill. tartalmáról. Ezért viszonyítás céljából a könnyen elérhető magyar könyvek megjelenésének idősorát is bemutatom. 731 esetben hivatkoztak magyar könyvre.

A hivatkozott dokumentumok megoszlása megjelenésük ideje szerint

	külföldi folyóiratcikk	magyar könyv
18. és 19. század	1 %	8 %
1900–1944	2 %	7 %
1945–1949	2 %	2 %
1950–1954	3 %	2 %
1955–1959	7 %	4 %
1960–1964	11 %	9 %
1965–1969	16 %	19 %
1970–1974	40 %	36 %
1975–1976	17 %	13 %
	100 % = 216	100 % = 731

Láthatóan az 1–6 éves anyagokra hivatkoznak leggyakrabban függetlenül attól, hogy az külföldi folyóiratcikk, vagy magyar könyv. Tovább elemezve a „csúsidőszak”-ra eső külföldi folyóiratcikkek hivatkozásait megállapíthatjuk, hogy a 3–4 éves külföldi folyóiratok cikkei szerepelnek legtöbbször a hivatkozások között. Adatainkat összevetve SZ. NAGY Lajos vizsgálati eredményével⁵, mely szerint a néprajztudományban az összes hivatkozások mintegy fele 1945 előtti irodalomra vonatkozik – úgy tűnik, hogy a neveléstudomány valóban friss irodalmat igényel.

A hivatkozott külföldi és hazai folyóiratok profilja

Már említettem, hogy a 216 külföldi folyóiratcikkre való hivatkozás 126 folyóiratféleséget jelent. Ebből pedagógiai jellegű 67, 15 a szélesen értelmezett pszichológia köréből való, 8 egészségügyi, 5 általános tudományos, 3 szociológiai, 3 könyvtartudományi, 3 irodalmi, a többi politikai, közgazdasági, filozófiai és néprajzi jellegű (profilú) folyóirat, 5 napilap.

Tekintve, hogy a hivatkozások száma és a hivatkozott folyóiratok száma könnyen összehasonlítható, s hogy a következőkben már többnyire nem a hivatkozásokról, hanem

a hivatkozott folyóiratokról lesz szó a fontosabb adatokat megismétlem, viszonyításként a külföldiek mellett a hazai adatokat is feltüntetve:

	külföldi folyóirat	magyar folyóirat
hivatkozott folyóiratok száma:	126	67
ebből pedagógiai profilú:	67	27
hivatkozások száma:	216	570
ebből pedagógiai folyóiratcikkre:	129	373

A hivatkozások nyilván koncentrálnak a pedagógiai profilú, főként a hazai pedagógiai jellegű folyóiratokra. Feltűnő, hogy a hivatkozási gyakorlat esetenként mennyire belterjes. A Felsőoktatási Szemlében két év alatt 143 esetben hivatkoztak magyar folyóiratban megjelent cikkeire, tanulmányokra, ezeknek azonban 58 %-a lapon belül, tehát magában a Felsőoktatási Szemlében jelent meg. Folyóiraton belüli hivatkozás a Magyar Pedagógiában 7,5 %-os, a Pedagógiai Szemlében 39 %-os.

Az egyéb hivatkozott magyar folyóiratot tekintve (40 féleség) a szociológiai jellegűek megelőzik a pszichológiai jellegűeket. Legtöbbször a Valóságra, a Magyar Pszichológiai Szemlére, a Magyar Tudományra, a Társadalmi Szemlére hivatkoznak. Feltűnően magas a 7 féle napilapra való hivatkozás száma: 91.

A hivatkozott anyag és a hazai dokumentumbázis

Nem rendelkezünk ugyan a kurrens külföldi pedagógiai periodikumok lelőhelyjegyzékével, de a gyűjtött anyagot behasonlíthattuk a kurrens külföldi időszakos kiadványok a magyar könyvtárakban c. lelőhelyjegyzékbe⁷. Ezzel a munkával sem jutunk közelebb a felvetett kérdéshez, de adalékot szolgáltatunk ahhoz, hogy milyen fontos lenne a hazai bázis szisztematikus áttekintése, és a — meglehetősen drága — külföldi periodikumok „terítésének” ésszerűsítése.

A három vizsgált folyóirat két évfolyamában 68 féle külföldi pedagógiai folyóiraatra hivatkoztak. Ezek 48 könyvtárunkban található (köztük 29 fővárosi könyvtár):

OPKM-ben	48 féle
ELTE Közp. Kvt. + Tanszékek	46 féle
BMEKK + Tanszékek	19 féle
MTA Ped. Kut. Csop.	18 féle
Felsőokt. Ped. Kutatóközp.	18 féle
Nyíregyháza Tanárképző Főisk.	14 féle

és így tovább az Elektroakusztikai Gyar és a kecskeméti Zöldségtermesztő Kutatóintézet könyvtáráig, ahol a hivatkozott külföldi pedagógiai folyóiratok közül 1–1 található.

A könyvtárainkban meglévő példányszám és az a körülmény, hogy a folyóirat több, vagy kevesebb könyvtárban található — nincs összefüggésben azzal, hogy hányszor hivatkoznak rá. Erre a tényre számos példát hozhatunk mind a pedagógiai profilú, mind az egyéb szakfolyóiratok kapcsán: a Voproszű Filozofii pl. 54 könyvtárban van meg több példány-

ban, és csak 3 esetben hivatkoztak rá, a Voproszű Pszichologii 32 könyvtárban van meg ugyancsak több példányban és 12-szer hivatkoztak rá. A Science (USA) 49 könyvtárba jár, s egyszer említették, a Harvard Educational Review csak 3 könyvtárban található, mégis két vizsgált folyóiratban 4 esetben hivatkoztak rá. Legtöbbször (20-szor) a Szovetszkaja Pedagogik-ára hivatkoztak, amely 17 könyvtárban található.

A Magyar Pedagógiában és a Felsőoktatási Szemlében találkoztam olyan törekvéssel, mely kifejezetten egyes külföldi folyóirat feltárására, népszerűsítésére irányult. A vizsgált időszakban összesen 9 külföldi folyóiratot ismertettek – többnyire folyamatosan. Ezek:

International Review of Educations (UNESCO)	5 hivatkozás
Kwartalnik Pedagogiczny (lengyel)	0 hivatkozás
Narodna Proszveta (Bolgár)	0 hivatkozás
Padagogik (NDK)	7 hivatkozás
Riforma della Scuola (Olasz)	2 hivatkozás
Szovetszkaja Pedagogika (SZU)	20 hivatkozás
Vesztnik Vűszsej Skolii (SZU)	0 hivatkozás
Vysoká Skola (Csehszlovák)	0 hivatkozás
Comparativ Ed. Review (USA)	0 hivatkozás

Minden bizonnyal fel kellene tárni egy-egy folyóirat kedveltségének, közismert, közhasznú voltának eredőit, s egy ilyen munka során is hasznosítható lenne a hivatkozások vizsgálata.

A külföldi pedagógiai szakirodalommal való ellátottságot elemezte SONNEVEND Péter⁸, a legfontosabb könyvekből és folyóiratokból összeállított mintajegyzék alapján. Megállapította, hogy 1970-ben 283 féle – fontosnak mondható – pedagógiai folyóirat érkezett 20 országból, 806 példányban, 156 könyvtárba. Ezek közül akkor 206 féle volt található az OPKM-ben, tehát az összes beérkező fontos pedagógiai folyóirat 73 %-a.

Ez az adat a mi szempontunkból figyelemre méltó. Az alábbiakban ugyanis meglátjuk, hogy a hivatkozott külföldi folyóiratok és az OPKM folyóiratállománya hogyan viszonylik egymáshoz. A 73 % pedig – hozzávetőlegesen jelzi, hogy az OPKM külföldi folyóiratanyaga milyen mértékben reprezentálja az országos ellátottságot.

Az OPKM-be 1977-ben – vétel, csere és ajándék révén – 387 külföldi folyóiratféle-ség érkezett. A hivatkozott 216 féle folyóiratot behasonlítva az OPKM külföldi folyóirat-jegyzékébe azt láthatjuk, hogy a hivatkozott folyóiratok közül 57 található meg az OPKM-ben, köztük 48 pedagógiai profilú, 4 pszichológiai, 5 napilap. Tehát a 3 vizsgált folyóirat 2 évfolyamában az OPKM-ben meglévő külföldi hírnap és folyóiratállomány 15 %-ára hivatkoztak.

A hivatkozások formai megjelenése

Minden jel arra mutat, hogy az elemzésre került folyóiratokban nem érvényesült a szabvány, vagy egyéb – az egyöntetűséget legalább valamelyest biztosító – konvenció.⁹ Vég nélkül sorolhatnám a túlságosan bőbeszédű, bonyodalmas, illetve a felismerhetetlenségig hiányos „cíMLEÍRásokat”, ennek azonban nem sok értelme lenne.

A rendetlenség okát az egyéni felületesség és tétovaság mellett főként abban látom, hogy a pedagógiai kiadványok címleírása nem egy esetben gyakorlott szakemberek számára is problémát okoz.

A pedagógiai szakkönyveknek több, mint felét nálunk nem állami kiadó jelenteti meg. A közhiedelemmel ellentétben a Tankönyvkiadó (számításaim szerint) a termésnek csak 27 %-át gondozza. A pedagógiai jellegű periodikumokat kiadó szervek (minisztériumok, fővárosi és megyei tanácsok, felsőoktatási intézmények, megyei könyvtárak, Felsőoktatási Pedagógiai Kutató Központ, OPKM, NPI, Magyar Pedagógiai Társaság, OMFB, TIT, OPI, KISZ, Uttörőszervezet, szakszervezet, Gyógypedagógiai Egyesület, Bólyai Társaság, Pályaválasztási Intézet stb.) száma a periodikumok számánál (67) is több.

A kiadói műhelyek ilyen szétszórtsága nemcsak a hivatkozások pontatlan, szabálytalan formáját magyarázza bizonyos mértékig, hanem a kérdés rendezését is megnehezíti.

Az idegennyelvű könyvek és folyóiratok leírása még súlyosabb problémát jelent a szerzőknek, a szerkesztőknek, a kiadóknak – és így a hivatkozásvizsgálatot végzőknek is.

JEGYZETEK

1. ARATÓ Ferenc: A pedagógiai információs rendszer problematikája. = Magyar Pedagógia 1975. 1.sz. 18–28.p.
ARATÓ Ferenc: A pedagógiai információs rendszer időszerű feladatai. = Könyvtári Figyelő 1978. 3.sz. 228–238.p.
PÁLVÖLGYI Lajos–PÁZMÁN Péter: A számítógép felhasználásán alapuló információs rendszer egy lehetséges perspektívájának vázlata. = Magyar Pedagógia 1976. 1–2.sz. 51–75.p.
2. Az 1974–75. tanévre vonatkozó számításokat a Köznevelésünk évkönyve. 1974–75. Szerk. JÁKI László. Bp. 1977, Tankönyvkiadó. 222 p. alapján végeztem. – Az 1975–76. tanévre vonatkozóan az ugyanilyen című kiadvány megjelenés alatt lévő (1975–76. évi) kéziratának alapján.
3. KÁROLYI Ágnes: Beszámoló a pedagógiai információs szolgáltatással kapcsolatos hivatkozásvizsgálatról. Kézirat. Bp. 1977. 50 p.
4. EGYHÁZY Tiborné–KOVÁTS Zoltán: Tájékoztató az ERICTAPES adattárra alapozott gépi információkereső rendszerről. = Könyvtári Figyelő 1978. 3.sz. 239–246.p.
5. SZ. NAGY Lajos: Kurrens külföldi periodikumok a hazai néprajzkutatásban és a tudományági szakkönyvtárakban. = Könyvtári Figyelő 1976. 1–2.sz. 97–113.p.
6. LINE, M.: Az INFROSS-vizsgálat. (Tömörítvény.) = Könyvtári Figyelő 1972. 5.sz. 483–495.p.
7. Kurrens külföldi időszaki kiadványok a magyar könyvtárakban. 1974–75. Lelőhelyjegyzék. OSZK. 1976. 1023 + LXI.p.
8. SONNEVEND Péter: A külföldi pedagógiai szakirodalommal való ellátottság elemzése. = Könyvtári Figyelő 1974. 2.sz. 99–112.p.
9. BEŐTHY Ottó: A citatológia anatómiája. = Világosság 1973. 2.sz. 111–119.p.